

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור
היכל
תשיעי
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

שבת הגדול

(חלק יז)

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת צו, שבת הגדול, דיי ניסן, ה'תשפ"ג (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שבת הגדול

גם אילו הי' מתרחש בשבת זו נס סתם, ולא „נס גדול“, הי' זה טעם מספיק לציין שבת זו ולקרותה „שבת הגדול“⁵, בהיות בה עליו וגדלות לגבי שאר שבתות השנה.⁶

(ב) יתר על כן אינו מובן: מהו תוכן ה„גדלות“ של הנס, עד שנקרא (לא „נס“ סתם, כי אם) „נס גדול“? לכאורה אין ניכרת כאן שום גדלות, לא בנס גופא (שהרי לא הי' באופן של הפלאה יותר מהפלאת שאר נסים) ואין צריך לומר – בתוצאות ותועלת הנס⁷: גם אחר ש„הרגו הרבה מהם“ נשאר בני ישראל בגלות (מצרים) ונזקקו לנס דמכת בכורות כדי להגאל ממצרים – וא”כ איזו תועלת גדולה באה מזה לישראל?

ב. גם ענין זה, שזכרון הנס לדורות לא נקבע ע”פ יום החדש, כמו הנס דיציאת מצרים וכיו”ב, כי אם לפי היום בשבוע – שבת, דורש הסברה. ואמנם

א. בטעם מה שהשבת שלפני הפסח נקראת בשם שבת הגדול, כתב רבינו הזקן בשו”ע¹, וזה לשונו: „שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס גדול שפסח מצרים הי' מקחו מבעשור לחודש כמו שכתוב² בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו' ואותו היום שבת הי' . . . וכשלקחו ישראל פסחיהם באותו שבת נתקבצו בכורי מצרים אצל ישראל ושאלום למה זה הם עושין כך אמרו להם זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים הלכו בכוריהם אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש מהם שישלחו את ישראל ולא רצו ועשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם וז”ש³ למכה מצרים בבכוריהם וקבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת הגדול“.

וצריך להבין: (א) מהו שמדגיש רבינו הזקן „שנעשה בו נס גדול“⁴, שמזה משמע שעל שם „נס גדול“ דוקא נקראת השבת „שבת הגדול“? – הלא

(5) וכמו בשו”ע שם שכתב „מפני הנס“ (סתם). וראה בהערה שם.
(6) ובפרט ע”פ דברי הרשב”א (שו”ת ח”א סי’ ט) דיום השבת נכלל בימי הבנין, והם שבעת ימי ההיקף שהם בסדר השתלשלות וטבע; ולכן כאשר נעשה נס בשבת, הרי השבת מיוחד ומרומם עי”ז שבו נמשכה המשכה שלמעלה מהשתל’ וטבע – וא”כ הרי הוא „גדול“ לגבי שאר שבתות. וראה לקו”ש שם הערה 6.
(7) משא”כ לטעם הב’ בדעת זקנים בעה”ת והטור וכו’ הי’ בזה תועלת ונס גדול (עשה להם הקב”ה נס וניצולו וכו’) ולכן לטעמם מתאים התואר „נס גדול“ – „גודל הנס“.

(1) הל’ פסח ר”ס ת”ל. וכנראה הוא מתוד”ה ואותו (שבת פז, ב) בשם מדרש (טעם הא’ בדעת זקנים מבעה”ת שמות יב, ג). הובא ג”כ בב”י לטור שם. ובלבוש שם (בטעם הב’). וראה לקו”ש שבת הגדול תש”ג.
(2) בא יב, ג.
(3) תהלים קלו, י. וראה מדרש תהלים שם. רש”י ומצו”ד שם.
(4) כ”ה בתוס’ שם (ועד”ז בטור ובטעם הא’ שבלבוש – אלא שתוכן הנס מבואר שם באו”א) אבל בב”י בהעתקת לשון התוס’ אין תיבת „גדול“ (וכן בלבוש לא כתב בנוגע לנס זה „נס גדול“). וראה לקו”ש ח”ב ע”ב 33 הערה 5.

— דאע"פ שעדיין לא נצטוו אז על שמירת שבת, הרי [נוסף על זה שקיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה¹², ומובן שגם (עכ"פ חלק מ)בניהם שמרו מצוות התורה (ובכללן שמירת שבת) גם לפני (מרה ו)מתן תורה¹³ — הנה] מפורש במדרשי חז"ל¹⁴, שעוד באמצע זמן השעבוד במצרים פעל משה אצל פרעה שיום השבת יהי יום מנוחה לישראל, ולא יצטרכו לעבוד בשבת —

ומאחר שמבלי הבט על כך, קבע הקב"ה את הזמן ד'ויקחו להם גו" ליום השבת דוקא, הרי זה גופא הוכחה

טלטול בע"ח — ראה טושו"ע (ואדמוה"ז) או"ח סי' ש"ח סל"ט (ע"ח).

ואף שהאיסור הוא רק מדרבנן כו', הרי בקיימו כל התורה כולה (כדלקמן בפנים) נכללו גם מצוות דרבנן (וכמובא בנוגע להאבות) — וכמ"ש בפמ"ג (משב"ז) לסי' ת"ל. ובח"ש (למהרש"ק) לשו"ע שם. נוסף לזה (בנוגע למו"מ) לכמה דעות (באופן כבנדו"ד) הוא מדאורייתא — ראה המובא בשד"ח (כרך ט) שו"ת דברי חכמים ספ"א. וע"פ מ"ש בשו"ת חת"ס חו"מ סי' קצה (הובא בשד"ח שם) דכאשר יושב בחנות ומוכר ולוקח כו' דרך קבע הרי זה איסור מדאורייתא — הרי כבנדו"ד, שהיו מצווים מר"ח ואילך בפרסום לכל עדת ישראל, "ויקחו גו" וכו', הרי"ז כאזיל לחינגא (שד"ח שם) והי' בזה איסור מה"ת. ובפרט דמצותי' אחשבי' (ע"ד) פרש"י ביצה כו', ב (במשנה). וראה צפע"נ כללים מע' איסורו חישובו).

12) קדושין פב, א. יומא כח, ב. וראה פרש"י תולדות כו, ה (בנוגע לאברהם). שם כו, ג. כו, ט (בנוגע ליצחק). וישלח לב, ה (בנוגע ליעקב).

13) ראה פמ"ג וח"ש שבהערה 11. וראה לקו"ש ח"ה ע' 266 ואילך.

14) ראה שמו"ר פ"א, כת. פ"ה, ית. וש"נ. הובא גם בלבוש שם. ובכ"מ.

רבינו הזקן מבאר שם טעם הדבר, ולמה לא קבעוהו בעשירי לחדש סתם בין שחל בשבת בין שחל בחול כדרך שנקבעו כל המועדים לפי שבעשרה בניסן מתה מרים וקבעו בו תענית כשחל בחול כו", ומכל מקום, כיון שכל הענינים בתורה הם בתכלית הדיוק, בהכרח לומר שנוסף לטעם השלילי (למה לא קבעוהו בעשירי) ישנו גם טעם וענין חיובי לקביעת הזכרון לדורות דוקא בשבת, היינו שתוכן הנס יש לו שייכות מיוחדת לשבת.

וכן מוכרח גם מזה שזמן הקיום דציווי ה' "ויקחו להם איש שה לבית אבות גו" ה' דוקא (בעשור לחדש הזה" שהי' אז) ביום השבת, אף שהדבר כרוך בקנין ומשא ומתן, טלטול בעל חיים¹⁰, המוציא מרשות לרשות, בקור ממום כו' — שכל אלה הם בסתירה לשביתת ומנוחת השבת¹¹;

8) ראה לבוש שם בסופו. ובפרישה (בסי' תל"א השי"ך לסי' ת"ל) לטור שם. ובהנסמן לקמן הערה 10. — וראה לקו"ש חכ"ז ע' 44 ואילך.

9) ראה מכילתא עה"פ פסחים (צו, א): מקחו מבעשור. ראב"ע בא יב, ג. רא"ם בפרש"י שם. וראה מכילתא ופרש"י שם, כא: משכו מי שיש לו וכו' מי שאין לו יקח מן השוק (ועד שלמדין מהכתוב דבהמה דקה נקנית במשיכה — מכילתא שם. ירושלמי קדושין פ"א ה"ד). וראה פסחים צא, ב. ובפרש"י שם ד"ה איש זוכה.

10) ראה לבוש בסופו — הובא בפרישה פ"ח ופמ"ג (משב"ז) שם (דהוה מוקצה). ועוד. והפרישה עצמו כ' מצד קשר בשבת (וכ"ה באליהו זוטא ללבוש שם). ובח"ש (למהרש"ק) שם הקשה דיין מקדישים בשבת.

11) בנוגע לקנין ומ"מ — ראה רמב"ם הל' שבת פכ"ג הי"ב ואילך. ובסוף הל' מכירה. טושו"ע חו"מ סו"ס רל"ה. שו"ע אדה"ז הל' שבת סי' ש"ז ס"ד. ט"ו. סי' שלט ס"ה (ובכ"מ). בנוגע

של „משבית מזיקים . . שלא יזיקו” יהי לעתיד לבוא, מכל מקום כעין זה הי' בשבת בראשית, שבת שבתחלת הבריאה²¹, עד שכן הי' גם בגשמיות כפשוטו – (כמאמר רז”ל²²) „ל”ו שעות שמשה אותה האורה”, היינו שבשבת בראשית נתקיים „ולילה כיום יאיר” – חושך הלילה נהפך לאור ויום²³.

ד. והטעם שענין האתהפכא ישנו בשבת, הוא לפי שעצם זמן השבת הוא ענין של „אתהפכא”:

בנוגע לענין השבת אמרו רז”ל²⁴: „מה הי' העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה”. וצריך להבין: ידוע מאמר הרב המגיד²⁵ שהזמן הוא נברא ככל הנבראים. והכוונה בזה אינה רק שקודם בריאת העולם לא היו נבראים שחלה עליהם המדידה (והגבלה) דהזמן [שהרי גם אחר בריאת העולם יש כמה וכמה דברים (על דרך משל – סברא שכלית) שאינם מוגבלים בזמן, ואף אינם בגדר זמן כלל], אלא שעצם

שהענין ד„ויקחו גו” נוגע במיוחד לשבת^{14*}.

ג. הביאור בכל הנ”ל יובן לאחר ההסברה בתוכן וענין השבת ככלל:

הצמח-צדק¹⁵ מבאר על הפסוק¹⁶ „מזמור שיר ליום השבת” – ע”פ המדרש¹⁷ על פסוק זה: „ליום השבת למשבית מזיקין מן העולם שלא יזיקו וכן הוא אומר¹⁸ וגר זאב עם כבש” – שפירוש ותוכן השבת הוא ענין השביתה מן המזיקים, ודבר זה יכול להיות בב' אופנים: א) „מעבירים מן העולם” – כל מציאות המזיקים מתבטלת¹⁹. ב) „משביתה שלא תזיק” – המזיקים נשארים בקיומם, אלא שהשביתה שוללת מהם את ענין ההיזק, ואופן הב' דשביתה מזיקים הוא למעלה מהראשון, כדאיתא בתורת-כהנים²⁰, לפי שדוקא ע”י אופן זה נפעל הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא – שהמזיקים עצמם מתהפכים מרע לטוב^{20*}.

ואף שעיקר הגילוי דשבת באופן

21) וזה שהחיות לא היו מזיקים בשבת בראשית אי”ז כמו לפני חטא עה”ד, שלא הזיקו – כי אז לא הי' בהם מלכתחילה הטבע לטרוף ולהזיק וכמרו”ל בנחש שלולא חטא הי' שמש גדול (סנה’ נט, ב), אבל בשבת בראשית הי' זה מצד שביתת וביטול טבעם שנעשה בהם לאחר חטא עה”ד (ראה רמב”ן בחוקותי כו, ו. לקו”ש ח”ז ע’ 194).

22) בר פ”א, ב. פ”ב, ו.

23) ראה יהל אור שם. לקו”ש שם.

24) פרש”י בראשית ב, ב. פרש”י מגילה ט,

א. ד”ה ויכל. וראה בר פ”ב, ט.

25) הובא בסידור שער הק”ש (עה, סע”ד ואילך). וראה (כהבא לקמן) לקו”ת בלק ע, ג. ר”ה

סא, א. אמ”ב שער הק”ש פל”ז ואילך. דרמ”צ

מצות האמנת אלקות פ”א. המשך תרס”ו ע’ מא

ואילך. ועוד.

14*) וראה לקו”ש חכ”ז ע’ 140.

15) יהל אור עה”פ (ע’ שכח ואילך).

ובמילואים שם (ס”ע תרל ואילך). וכ”ה בהמשך מים רבים תרל”ו פקס”א ואילך.

16) תהלים צב, א.

17) ילקוט שמעוני בחוקותי רמז תרעב מתו”כ שם. וראה צפ”נ עה”ת בחוקותי שם.

18) ישע”י יא, ו.

19) וכדעת ר”י בתו”כ וילקוט שם.

20) שם: אימתי הוא שבחו של מקום בזמן

שאינו מזיקים או בזמן שיש מזיקים ואינו מזיקים.

וראה לקו”ש שבהערה 21 בסופו.

20*) כתועלת וטוב בע”ח שאינם מזיקים

מלכתחילה ועוד יותר – שהרי הזאב גבור יותר

מהכבש וכיו”ב.

ועפ"ז נדרשת הסברה במאמר „באת שבת באת מנוחה“, היינו שהחידוש דשבת הוא הענין ד„מנוחה“ – דלכאורה: הגדר ד„עולם“ הוא זמן בכל פרטיו ומקום³⁰, וא"כ, קודם שהי' הזמן דיום השביעי במציאות, הרי הי' העולם חסר (לא רק „מנוחה“, כי אם גם) את מציאות הזמן דיום השביעי?

ומזה מובן, שהיינו הך: אי אפשר לחלק בין עצם הזמן דיום השביעי ובין ענין ה„מנוחה“ שבו, כי זמן השבת במהותו הוא ענין המנוחה.

והביאור בזה: הזמן מורכב מעבר הוה ועתיד – ובפרט זה (החילוף והשינוי דעבר הוה ועתיד) שוים הזמנים דכל ששת ימי בראשית (אף שכל אחד מהם יש בו חידוש ומעלה לגבי כל השאר, כנ"ל); אבל (החידוש של) זמן השבת הוא „מנוחה“ (בזמן) – למעלה מהשינויים דעבר הוה ועתיד.

וזהו פירוש „באת שבת באת מנוחה“, שהזמן של יום השביעי, המוגדר בשינויים דעבר הוה ועתיד, יש בו גם ענין זה – ואדרבה, זהו חידושו ועיקרו – שמתהפך ומתעלה³¹

מציאות הזמן הוא נברא; דכשם שגופי דומם-צומח-חי-מדבר נתהוו בששת ימי בראשית יש מאין, כמו כן גם עצם מציאות הזמן היא בריאה והתהוות חדשה²⁶.

וממילא מובן, שכשם שהרגע הראשון של הזמן הוא התהוות חדשה, כן הוא בנוגע לזמן כל ששת ימי בראשית, שהזמן של כל יום הי' התהוות חדשה; כלומר: כשם שבנוגע לנבראים דששת ימי בראשית, הנה בכל יום נתהוו נבראים חדשים, השונים מן הנבראים דשאר הימים, כן הוא בנוגע לזמן ששת ימי בראשית, שבכל יום היתה התהוות של הזמן השונה המיוחד ליום זה – הזמן דיום ראשון, יום שני וכו'²⁷. ולכן נאמר עליהם²⁸ „כל יומא ויומא עביד עבדתא“ ו„כל יום ויום יש לו כחו“.

[בנוגע לימים שלאחרי שבעת ימי בראשית, הנה בהיותם חזרה על שבעת ימי בראשית, או – פרטים של ימים אלו (כלומר: היום הראשון של ז' ימי בראשית כולל את כל ימי ראשון; היום השני – את כל ימי שני וכו')²⁹ – אין הם צריכים התהוות מיוחדת (כי אם חידוש הישנות); משא"כ שבעת ימי בראשית גופא – צריך כל יום להתהוות על אופןו].

30) שער היחוד והאמונה פ"ז (פב, רע"א).

31) ראה אוה"ת שבועות (ע' פו) שבשבת הוא העלי' מוזמן בלמע' מהזמן (משא"כ יו"ט) שהוא שם הוי' שמורה על הי' הוה ויהי' שהוא למע' מהזמן כו'. שגם בזה מודגש שיש שינויים דהי' הוה ויהי' (דעבר הוה כו') אלא שהם כאחד – בחי' אתהפכא. ועד"ז הוא בכל שבת כבאוה"ת שם. לקו"ת שה"ש כה, א. אוה"ת ברכה ע' א'תצא. א'תצא. ד"ה ויהי' ביום השמיני תש"ד פ"י. ובכ"מ.

26) ראה לקו"ש חלק יו"ד ע' 176 ובהנסמן שם.

27) ראה אוה"ת במדבר דרושי שבועות ע' פה-פו. וש"נ. ברכה ע' א'תצא ואילך.

28) זח"ג זד, ב. זח"א רסד, ב. וראה שו"ת הרשב"א ח"א סתכ"ג.

29) ראה ד"ה וכל העם רואים תרס"ה (ושם גם באופן אחר). ובהנסמן בהערה 27.

ובשניונים בתוך משך הזמן: קודם חצות, חצות, לאחר חצות, יום ט"ו ניסן, ובלשון הגמרא³⁵ נגאלו בערב, יצאו ביום. חפזון דמצרים, חפזון דישראל. ויחד עם זה הנה אותו התוכן דיציאת מצרים נמשך ופועל בכל דור ודור ובכל יום³⁶ שחייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים, באופן שאילו לא הוציא הקב"ה כו' אנו כו' משועבדים היינו לפרעה במצרים³⁷.

ו. עפ"ז יובן מה שמדגיש רבינו הזקן, "שנעשה בו נס גדול" – שבזה מרומזת השייכות לשבת:

כבר נתבאר במקום אחר בארוכה³⁸, שגודל הנס דשבת הגדול הוא בזה שהריגת המצרים היתה ע"י, בכורי מצרים" (שבכור ענינו תוקף³⁹) – התוקף דקליפת מצרים. ובשעה שבני ישראל נתונים עדיין בגלות מצרים תחת ממשלת פרעה, בעודו בתקפו, ופרעה והמצרים אינם רוצים בשום אופן לשלח את בני ישראל ממצרים – ובזמן כזה תובעים בכורי מצרים להוציא את בני ישראל לחירות, ועד כדי כך אשר, "ועשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם", ובשעת מעשה תוקף פרעה וגלות מצרים גדול כל כך, שאפילו אחר ש"הרגו וכו'" עדיין לא שלחו את בני ישראל לחפשי – הרי זה "נס גדול" שלא מצינו דוגמתו בשאר נסים. נסים של הצלת

להיות זמן שלמעלה משניונים³² – שבת ומנוחה³³.

ומאחר שזמן השבת עצמה הוא ענין של אתהפכא, לכן פועל הוא גם על עניני העולם (שבשבת), שהיו באופן של "אתהפכא", ע"ד "ולילה כיום יאיר" וכיו"ב.

ה. דוגמא לדבר זה (עבר הוה ועתידי, ויחד עם זה – למעלה משניוני הזמן) בהלכה י"ל: מצינו כמה ענינים הקשורים בזמן, הדורשים בהכרח משך זמן מסוים, ויחד עם זה הם (– מציאותם) בגדר ובדין דנקודה אחת. וכגון: קטן שהגדיל באמצע יום השבת או באמצע יום הכיפורים – הנה לדעת הגאון הרוגצובי³⁴ מן התורה בנוגע לשבת מתחייב הוא בכל עניני שבת, לפי שכל רגע דשבת הוא זמן פרטי בפני עצמו, אבל בנוגע ליום הכפורים פטור, לפי שכל היום הוא נקודה אחת. ע"ז בנוגע לספירת העומר (לכמה דעות) וכו'.

בדומה לזה – פעולה נמשכת, ולדוגמא יציאת מצרים: היציאה ממצרים ארכה בהכרח משך זמן,

(32) ואף שכמו דשתי ימי בראשית הוא מו"ק דאצילות גם השבת הוא מבחי' מל' מדה הז', ראה אוה"ת שבועות ר"ע פז. וראה אוה"ת ברכה ע' א'תצא. ושם ע' א'תצט: דגילוי שביום השבת, נמשך דוקא אחר ו' * הקפות דגלגל היום".

(33) ראה אוה"ת שבועות ע' פו בהמשך לזה שהשבת הוא העלי' כו': ובאו"ת פי' שזהו ענין בא שבת בא מנוחה כו'.

(34) צפע"ג מהדו"ת ע"א, ד ואילך. שו"ת צ"פ דווינסק ח"ב סל"ב. מכתבי תורה מכתב קנד.

(* כצ"ל שם בתחלת הקטע. ולא (כבנדפס) "אחר בחי' ז' הקפות".

(35) ברכות ט, א.

(36) פסחים קטז, ב (במשנה). תניא רפמ"ז.

(37) ראה בארוכה הגש"פ (קה"ת, תשל"ט)

"ביאורים" ע' שעא ואילך.

(38) לקו"ש שבעה ע"ד 4 ס"ב ואילך. וש"נ.

(39) ראה תרגום אונקלוס ויחי מט, ג.

ד, "למכה מצרים בבכוריהם": לא כשאר המכות, ובכללן אפילו מכת בכורות, שהביאו לביטול הקליפה והלעומת זה (כפירוש – האופן – הראשון בשביתת המזיקין)⁴¹, אלא שתוקף קליפת מצרים גופא נלחם עם המצריים לטובת ישראל⁴².

ה. עפ"י יש לבאר (ע"פ פנימיות הענינים) עוד דיוק בשו"ע רבינו הזקן:

בתחלת הסעיף, אחר שכתב, "ואותו היום שבת היי", הוסיף, "הרי בה' בשבת יצאו ישראל ממצרים כמ"ש בסי' תצד, וכיון שט"ו בניסן הי' בה' בשבת א"כ עשרה בניסן הי' בשבת".

וצריך להבין: (פרט זה ש"בה' בשבת יצאו ישראל ממצרים" מבואר בגמרא⁴³, ובתוס'⁴⁴ נמצא החשבון שע"פ זה היתה השבת בעשרה בניסן – אבל) לשם מה מביא זאת רבינו הזקן בשו"ע⁴⁵? הן אמת שבשו"ע שלו מביא רבינו הזקן, "ההלכות בטעמיהן"⁴⁵, אבל הרי אין זה טעם, כי אם ענין של חשבון גרידא, ומקורו – הריהו מפורש בגמרא ותוס', כנ"ל; ובכלל, אין דרכו להעתיק בשו"ע את לשון מקורי ההלכות (וברובא דרובא אף לא את שם המקור)

ישראל היו באופן של שבירת וביטול הקליפה, אבל הנס ד, "למכה מצרים בבכוריהם" הי' בדרך, "אתהפכא (פעולת ה)חשוכא (לפעולת ד)נהורא" – תוקף הקליפה נלחם לטובת צד הקדושה.

ולכן הי' ציווי הקב"ה, שהפעולה ויקחו להם איש שה לבית אבות" [שכתוצאה ממנה בא הנס ד, "למכה מצרים בבכוריהם"] תהי' בשבת דוקא, לפי שתוכן ענין השבת הוא בדוגמת הנס – שביתת וביטול המזיקים באופן (שבכור ותוקף) הקליפה והחושך עצמו פועלים פעולה הפכית – פעולת האור.

ז. עפ"י מובן מה שנקט רבינו הזקן מבין הטעמים לשם, "שבת הגדול"⁴⁶ דוקא את הטעם מצד הנס, "למכה מצרים בבכוריהם" (מבלי להביא טעם אחר – גם לא כטעם נוסף), כי דוקא ע"פ טעם זה מובן היטב מה שהשבת נקראת בשם, "שבת הגדול":

פירוש, "שבת הגדול" הוא – "גדול" בענין ה, "שבת" וביטול המזיקים, היינו, ששבת זו היא בדרגת שביתה עליונה יותר; לא שביתת וביטול הקליפה, אלא התהפכות המזיקים בעודם במציאותם, היינו (שלא זו בלבד שאינם מזיקים, אלא) הם מסייעים לטוב וקדושה.

וענין זה ב, "שבת" נתגלה בשבת שלפני יציאת מצרים ע"י ה, "נס גדול"

(41) ועד"ז לטעם הטור כו' הרי"ז רק בחי' אתכפיא.

(42) ועפ"י הרי זה הוספה על אתהפכא דהזמן דשבת שהיא בעיקר העלי' בפנימיות העולמות (אוה"ת שבועות שם), משא"כ כאן שבא בגילוי גם בחיצוניות העולם.

(43) שבת פז, ב. טור שם מסדר עולם. וראה ח"י שבהערה 46.

(44) ד"ה ואתו. טור שם.

(45) ראה, "הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר" לשו"ע אדה"ז.

(40) טור, לבוש, בעה"ת שם (ובסגנון אחר בכ"מ בס' רש"י (ספר האורה ח"ב סי' סב. סי' הפרד"ס ע' שמג. מחיו"ס סי' רנט. ועוד). הובא גם במטה משה סי' תקמב). ועוד טעמים: חזקוני שמות יב, ג. אבודרהם (חודש ניסן בסופו) בשם מח"ו. ובמקומות שנשמנו בהערה 10. ובמט"מ שם. ועוד.

ועד"ז יש לומר ברוחניות הענינים: הגילויים והניסים בשבת הגדול באו בתור הקדמה והכנה לענין „נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו“, שהביא ליציאת מצרים; או שמא –

ה'י בזה גם ענין מיוחד, שאינו ענין יציאת מצרים.

ולכן, בשעה שרבינו הזקן מבאר את ענין שבת הגדול, מוסיף „שהרי בה' בשבת יצאו ישראל ממצרים . . וכיון שט"ו בניסן ה'י' בה' בשבת א"כ עשרה בניסן ה'י' בשבת" – ובזה מוסיף ביאור, שענינו של היום „בעשור לחודש הזה“ (הציווי „ויקחו להם גו"ו והנסים שבאו עי"ז) בא בתור מסובב ותוצאה מ(חשבון המיוסד על) זה ש„בה' בשבת יצאו ישראל ממצרים כו"ו, ענין יציאת מצרים⁴⁶.

ט. וע"פ הנ"ל, שנס שבת הגדול הוא ע"ד ענין „אתהפכא חשוכא לנהורא“, מבוארת יותר (בפנימיות הענינים) ההוספה: בה' בשבת כו'.

שבת הרי היא – ספירת המלכות, „שבת מלכתא“, שבה ספירת המלכות היא בעלי' אל הספירות העליונות –

בפ"ע הוא, כאופן הא' שבפנים (וכמכילתא ופרש"י שבהערה הקודמת).

(49) ונ"ד התירוץ ע"ז שאומרים „מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ" אף שנצטוו על המצות קודם לזה (שמות יב) – הקב"ה ציוו על עשות המצה לזכרון הפלא שהוא עתיד לעשות להם, וכן נצטוו בפסח ע"ש ופסח ה' קודם מעשה הנס (ז"פ, שבה"ל, אבודרהם ולקו"ת צו סד"ה להבין מ"ש בהגדה – והובא בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (קה"ת) ע' ל.

– ודיו שיאמר „ואותו היום שבת ה"י"⁴⁶.

וי"ל שבה מבואר התוכן והסיבה דשבת הגדול.

ובהקדים: הכוונה והתכלית שבציווי „בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות גו"ו, אשר הביא לידי „למכה מצרים בככוריהם“, יש לפרש בב' אופנים:

(א) לקיחת השם בעשור לחודש (והניסים של שבת הגדול) לא היו רק הקדמה והכנה להקרבת הפסח בי"ד בניסן ולגאולת מצרים שלאחרי, אלא היו בדבר גם תכלית ומכוון בפני עצמם⁴⁷.

(ב) הכוונה והתכלית של קיחת השם וכו' היו רק כהכנה והקדמה להקרבת הפסח וגאולת מצרים⁴⁸.

(46) בנוגע למה שהוסיף „שהרי בה' בשבת יצאו ישראל ממצרים כמ"ש בס' תצ"ד" אפ"ל שהוא בכדי לתרץ קושיית הח"י בס' ת"ל. ולכן גם ציין „כמ"ש בס' תצ"ד, כי שם מבואר שגם לדעת רבנו היתה יצי"מ בה' בשבת – ראה מחה"ש שם (וראה לקו"ש ח"ג ע' 997 ובהערות שם)*. אבל הוספת „וכיון שט"ו בניסן כו"ו לכאורה מיותרת היא.

(47) וע"ד מרז"ל (מכילתא ופרש"י בא יב, ו) דזה שהי' לקיחתו בעשור הוא שיהי' להם זכות שיצאו ממצרים.

(48) וכמו שהוא ע"פ הטעם שקודם השחיטה טעון ביקור ד' ימים (פסחים צו, א). אבל לאידך, זה שנצטוו ליקחו מעשור, שאינו בפסח דורות (בגמרא שם. ומכילתא עה"כ בעשור לחודש יב), (ג) והי' לכם למשמרת (שם, ו), משמע שגם ענין

(* אלא שצ"ע למה הוצרך לציין בס' תצ"ד לכאן „כמ"ש בס' תל"ו ואולי י"ל כי מקור הדבר (שכן קי"ל להלכה) הוא „בס' תל"ו ששם כתב השור וכו' להלכה (כטעם לשבת הגדול).

ה"שבת" – שבתה מן המזיקים – באופן של "גדול", ענין האתהפכא⁵⁷ דהמזיקין שמייעים לקדושה⁵⁸.

י"ד. ידוע פירוש האריז"ל⁵⁹ על הפסוק והימים האלה נזכרים ונעשים, שכאשר הזכירה היא כדבעי, אזי הענין שב ונפעל – "ונעשים":

ואע"פ שלעת־עתה נמצאים אנו עדיין במצב ד"אכתי עבדי דאחשוורוש"⁶⁰, ובחושך כפול ומכופל [בדוגמת מצב בני ישראל במצרים בזמן העשירי בניסו, שבת הגדול],

מכל מקום יכול כל אחד מישראל ע"י עבודתו ד"משכו וקחו לכם וגו'",

כדפירש במכילתא⁶¹: "משכו מעבודה זרה והזבקו במצות", היינו, שימשוך ידו וישמר מכל עבודה שהיא

65

ז"א, בינה כו"⁶⁰; אבל כיון שהמלכות מצד עצמה נקראת נהורא אוכמא ותכילת, שהיא שורפת ומכלה, היינו שמצדה נעשה ביטול וכליון המנגד⁶¹

[ואף ששבת ענינה שביתה מן המזיקין כו' כנ"ל, אבל, כיון שעיקר גילוי זה יהי' לעתיד לבוא, בעת "שבת ומנוחה לחיי העולמים", משא"כ לפני זה האתהפכא דשבת היא רק בקליפת נגה⁶², עאכו"כ בזמן שבני ישראל היו במצרים עדיין, קודם הציווי על שמירת שבת, שאז לא האיר הדבר בגלוי]

– לכן מבאר רבינו הזקן שהנס דשבת הגדול קשור לגילוי של גאולת וציאת מצרים (שלאחרי זה), שאז האירה ספירת הבינה⁶³, עלמא דחירו⁶⁴. ואולי י"ל – בהיות הבינה שרש הגבורות⁶⁵, בא מצדה הענין ד"אתהפכא" הנ"ל, "למכה מצרים בכבוריהם", דכיון שאין הדינים נמתקים אלא בשרשם⁶⁶, הנה מצד זה נעשית

(50) ראה פרדס שער ערה"כ פכ"א ע' שבת. לקו"ת אמור (לו, ב). סידור ד"ה מזמור שיר ליום השבת (קפו, ג ואילך). יהל אור שם (ס"ע תרכו ואילך). ד"ה ויהי ביום השמיני תש"ד שם. ובכ"מ. (51) ראה סידור ד, סע"ב ואילך. ה, סע"א ואילך. אמ"ב שער הציצית פ"ג ופ"ז. וראה לקו"ת שלח מה, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

(52) יהל אור שם (ע' שכה. תרלא. מים רבים שם פקס"ב) – משא"כ לעת"ל תהי' גם בגקה"ט, והרי למכה מצרים בכבוריהם כו' הוא אתהפכא – בנוגע לפעולה – בגקה"ט.

(53) וכמבואר בענין שרק פסח נקרא (ממחרת) השבת. ראה לקו"ת אמור שם. וראה יהל אור שם (ע' תרלג).

(54) ראה לקו"ת אמור שם, ג. ר"ה ס, ב. וש"נ.

(55) תניא פי"ג. וראה זח"ב קעה, ב.

(56) תניא פל"א. אגה"ק סכ"ב (קלה, א). וראה

לקולוי"צ שבהערה 58.

(57) ראה יהל אור שם (ע' של. תרלא. תרלג) שגם בפסח נאמר תשבתו, השבתת המזיקין, ואדם יוצא יד"ח רק בדבר שיכול לבוא לידי חימוץ ושומרו מחימוץ כו', ועי"ז ממתקים דינים, עיי"ש.

(58) ועפ"ז תובן השייכות דשבת הגדול לפ' מצורע* כי גם התיקון והתשובה דמצורע הוא ענין "אתהפכא" ובאופן של "והובא אל הכהן" – המתקת הגבורות בשרשן (ראה לקו"ת פרשתנו כה, ב. לקוטי לוי"צ לזהר ח"א ע' רד. תורת לוי"צ ע' קצד).

וראה לקו"ש ח"ז ע' 103 ואילך, דאולי י"ל דקביעת שם הסדרה, פרשה בתורה – "מצורע" – כבכל הדפוסים כו' – הו"ע דאתהפכא.

(59) ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים. הובא ונתבאר בספר לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(60) מגילה יד, א.

(61) עה"פ (ב, כא). ועד"ז שם, ו ובפרש"י.

(* שבשנה מעוברת (חוץ מ"בה"ח") קורין מצורע קודם פסח – שו"ע או"ח סי' תכח ס"ד.

העולם אשר מסביבו מבחוק, ובכלל זה גם על אומות העולם, עד שבכוריהם ידרשו בתוקף את טובת ישראל, וכימי צאתך מארץ מצרים⁶⁴ עוד בהיותנו בגלות – הנה „נס גדול נעשה“

ובני ישראל יתכוננו ל„אראנו נפלאות“ – בנערנו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו גו⁶⁵ לא תשאר פרסה⁶⁶ – היציאה מן הגלות אל הגאולה האמיתית והשלימה ע“י משיח צדקנו בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ צו, שבת הגדול תשל"ה)

„זרה לו“⁶², זרה לבני ישראל (כי לעבודה-זרה כפשוטה (ר"ל) אין לאיש ישראל כל שייכות, ובפרט לאחר שסלקוהו ליצר הרע דעבודה-זרה⁶³), וידבק במצוות;

ובכללות, „משכו“ הוא הקו ד„סור מרע“, וקחו לכם – הדבקו במצות, הוא הקו ד„ועשה טוב“ –

ויעבוד עבודתו מתוך תוקף והתמסרות, וישפיע ויפעל ע"י השפעתו שכן יעשה גם זולתו (החל מבני ביתו הוא – „ויקחו להם איש שה לבית אבות“),

הנה עי"ז יצליח להשפיע גם על

64 מיכה ז, טו.

65 בא י, ט.

66 שם י, כו.

62 ראה ב"ב קי, א.

63 יומא סט, ב. סנהדרין סד, א.

